

एकवर्षीयवास्तु डिप्लोमा

प्रथमं प्रश्नपत्रम्—	प्रथमादीक्षा, द्वितीयादीक्षा च अंकाः— 80
द्वितीयं प्रश्नपत्रम्—	जन्मपत्रदीपकः अंकाः— 60 पंचांगपरिचयः अंकाः— 20
सहायकपुस्तकम्—	जन्मपत्रदीपकः मुक्तस्वाध्यायपीठद्वाराप्रकाशितम्

जन्मपत्रदीपकस्य पाठ्यविन्दवः

मंगलाचरणम्, सेष्टकालं ग्रहस्पष्टः, भयातभभोगानयनम्, चंद्रस्पष्टसाधनम् (श्लोक 08), पलभाचरखण्डानयनम्, अंक्षाशेन सारिणीद्वारापलभानयनम्, लंकोदयमानेन स्वोदयमानानयनम्, अंयनांशज्ञानम् (श्लोक 13—14), लग्नसाधनम् (श्लोक 15—17), नैसर्गिकमैत्री, तात्कालिकमैत्री, पंचधामैत्री, राशीनां नामानि स्वामिनश्च, होराद्रेष्काणनवांशदशमांशद्वादशांशत्रिंशांशादीनां ज्ञानम्, विंशोत्तरीदशाप्रकाराः आनयनं च, दशाभुक्तभोग्यसाधनम् (श्लोक 53), अन्तर्दशाद्यानयम् (श्लोक 60), योगिनीदशाविधिः साधनं च, ग्रहाणामुच्चनीचस्थानज्ञानम्, ग्रहाणां दृष्टिज्ञानम्, द्वादशभावपरिचयः, (भावसंज्ञाः, भावेभ्यः विचारणीयाः सामान्याः विषयाः) द्वादशभावकारकाः, होरादिवर्गभ्यः विचारणीयाः अंशाः ।

विशेषः— ये अंशाः पुस्तके नैव प्रदत्ताः ते अन्येभ्यः ग्रन्थेभ्यः ग्रहीतुं शक्यन्ते ।

पंचांगपरिचयस्य पाठ्यविन्दवः—

- पंचांगपरिचयः— शकसंवत्सरमासपक्षऋतुतिथिवारनक्षत्रयोगकरणभद्रा—
पंचकादीनां ज्ञानम् ।
- पंचांगस्थग्रहस्पष्टज्ञानम्— वक्रीमार्गी—उदयास्तज्ञानम् ।
- पंचांगद्वारालग्नसाधनम्— लग्नचक्रलेखनम्, ग्रहस्थापनं च ।
- पंचांगद्वारामुहूर्तज्ञानम्— गृहारम्भः, वृषभवास्तुचक्रम्, गृहप्रवेशः, कलशचक्रम्,
राहुमुखविचारः, द्वारस्थापनम्, कूपारम्भः, जलाशयारामसुरप्रतिष्ठा,
वाटिकावृक्षारोपणम् च ।।

एकवर्षीयवास्तु डिप्लोमा

तृतीयं प्रश्नपत्रम्— वास्तुरत्नावली अंकाः— 80

पाठ्यबिन्दवः—

भूपरिग्रहाध्यायः— मंगलाचरणम्, गृहनिर्माणप्रयोजनम्, ग्रामादिषु स्वस्यशुभाशुभत्वम्, शिवाबलिनिरूपणम्, लाभालाभविचारः, द्वारनिवेशफलम्, राशीनां वर्णज्ञानम्, वर्णपरत्वेन भूलक्षणम्, वर्णज्ञानम्, भूमेः प्लवत्वम्, भूमिदोषविचारः, गजपृष्ठादिभूलक्षणम्,

शल्योद्धारध्यायः— शल्योद्धारक्रमः भूशोधने जलपूरणविधिः, भूखनने पाषाणादिप्राप्तिफलम्,

दिग्ज्ञानाध्यायः— दिक्साधनम्, सुगमोपायेनदिग्ज्ञानम्, नक्षत्रवशेनदिग्ज्ञानम् ।

गृहचतुर्दिक्षुवृक्षरोपणनिर्णयाध्यायः— वृक्षरोपणविचारः,

वास्तुपूजनविवेकाध्यायः— वास्तुपूजनविधिः तस्यावश्यकता च, चतुष्पष्टिपदे एकाशीतिपदे च वास्तुदेवानां न्यासक्रमः ।

गृहद्वारनिर्णयाध्यायः— द्वारविचारः, द्वारवेधः तत्परिहारश्च, द्वारनिर्णयः, पूर्वादिचतुर्दिक्षु द्वारनिवेशनफलानि ।

स्तम्भरोपणाध्यायः— स्तम्भरोपणविचारः, लग्नशुद्धिः, शंकुदेवताः ।

वास्तुनिर्णयाध्यायः— गृहारम्भे मासफलम्, चंद्रसौरवसेन पक्षशुद्धिः, गृहारम्भव्यवस्था, मेलापकविचारः, गृहे राशिकल्पनम्, आयसाधनम्, अंशानयनम्, सप्तशलाकाचक्रम्, शालाध्रुवानयनम्, नाडीवेधे प्राशस्त्यम्, वृषवास्तुचक्रम्, राहुविचारः, स्तम्भखननस्थाननिर्णयः, राहुमुखन्यासः, वास्तुनक्षत्राणि, वास्तुकर्मणि शुभर्क्षवारादिनिर्णयः, लग्नशुद्धिः, पंचांगशुद्धिः, अधोमुखादिनक्षत्राणां संज्ञा, कूपनिर्माणम्, कूपचक्रम्, सप्तसकारविशेषेण गृहारम्भव्यवस्था, सुप्तभूमिलक्षणम्, वास्तुकाले पूजनीयदेवाः, वास्तुलग्नकुण्डलीफलम्, गृहपरहस्तगामित्वयोगः, अग्निदाहपुत्रनाशयोगः, यक्षराक्षसगृहसेवित्वयोगः, गृहारम्भयोगः, द्वारचक्रम्, पुष्पवाटिकानिर्माणप्रकारः, देवस्थानादीनां विस्तृतिदैर्घ्यप्रमाणम्, वाटिकारोपणमुहूर्तः, जलाशयप्रतिष्ठाविधिः,

गृहप्रवेशनिर्णयाध्यायः— गृहप्रवेशनिर्णयः, प्रवेशलक्षणम्, जीर्णगृहप्रवेशः, वास्तुपूजनम्, गृहप्रवेशेमासफलम्, गृहप्रवेशे नक्षत्राणि, गृहप्रवेशे लग्नशुद्धिः, कलशचक्रम्, राहुविचारः ।

विधिविवेकाध्यायः— वास्तुपूजनविधिः, गृहप्रवेशविधिः, गृहेगृध्रादिपतनशान्तिविधिः ।

एकवर्षीयवास्तु डिप्लोमा

चतुर्थ प्रश्नपत्रम्—

मुहूर्तचिन्तामणिः

अंकाः— 80

पाठ्यबिन्दवः

शुभाशुभप्रकरणम्— मंगलपद्यम्, तिथीशनामानि कृत्यानि च, तिथीनां नन्दादिसंज्ञाः, सर्वकार्येषु वर्ज्ययोगाः, वारनक्षत्रयोगेन सिद्धियोगाः, समस्तशुभकृत्येषु वर्ज्यपदार्थाः, पक्षरन्ध्रतिथयः, तिथिक्षयवृद्धिस्वरूपम्, भद्राविचारः, कालाशुद्धौ निषेध्यवस्तूनि, कालहोरा, मन्वाद्या युगादयः अनध्यायाः,

नक्षत्रप्रकरणम्— नक्षत्राधिपाः, नक्षत्रादीनां ध्रुवादिगणः तत्कृत्यं च, क्रयविक्रयनक्षत्राणि, अन्धकादिनक्षत्राणि, लतापादपारोपणमुहूर्तः, शय्याद्युपभोगमुहूर्तः, धनप्रयोगे निषिद्धनक्षत्राणि, जलाशयखननादिषु मूहूर्तः, द्रव्यप्रयोगादिषु मुहूर्तः, शान्तिपौष्टिकादिषु कृत्येषु मुहूर्तः, शिल्पविद्यामुहूर्तः, सामान्यतः समस्तशुभकृत्येषु लग्नशुद्धिः, त्रिपुष्करयोगः, धनिष्ठादिपंचके वर्ज्यानि, मूलविचारः गण्डान्तं च, जलाशयारामदेवप्रतिष्ठादिषु मूहूर्तः,

वास्तुप्रकरणम्— सम्पूर्णम्

गृहप्रवेशप्रकरणम्— सम्पूर्णम्

एकवर्षीयवास्तु डिप्लोमा

पंचमं प्रश्नपत्रम्—

भाग अ— लीलावती— अंका: 20,
रेखागणितम्— अंका: 20

पाठ्यबिन्दवः—

रेखागणितम्— प्रथमद्वितीयाध्यायौ सम्पूर्णौ

लीलावती— चतुर्भुजत्रिभुजयोः अस्पष्टास्पष्ट—फलानयनम्, समचतुर्भुज— आयतयोः
फलानयनम्, विषमचतुर्भुज—फलानयनम्,
वृत्तगोलयोः फलानयनम्, समभुजत्रिभुज—फलानयनम्, समद्विबाहुत्रिभुजफलानयनम्,
समकोणत्रिभुज—फलानयनम्, वर्गफलानयनम्, समान्तरचतुर्भुज—फलानयनम्,
समलम्बचतुर्भुज—फलानयनम्, वृत्तक्षेत्र—फलानयनम्, गोलपृष्ठफलगोलघनफलयोः आनयनम्

भाग ब—

साम्प्रतिकं वास्तुशास्त्राध्ययनम्— यथावत् बिन्दवः

सहायकग्रन्थाः—

1. भारतीयवास्तुशास्त्रपरिचयपाठ्यक्रमः— संपादकः प्रो. वासुदेव शर्मा, संस्थानप्रकाशन
2. भारतीय वास्तुशास्त्र— शुकदेव चतुर्वेदी
3. वास्तुसारः— प्रो. देवी प्रसाद त्रिपाठी
4. वास्तु प्रबोधनी— डॉ. अशोक थपलियाल
5. बृहद् वास्तुमाला
6. वास्तुरत्नावली
7. बृहत्संहिता— वास्तुविद्याध्यायः
8. मूहूर्तचिन्तामणिः— वास्तुप्रकरणम्
9. वास्तुप्रतिष्ठासंग्रहः— चतुर्थीलाल गौड कृत
10. शिलान्यास पद्धतिः
11. भारतीयकुण्डली विज्ञानम्
12. बृहदवकहडाचक्रम्

विषयविशेषज्ञः— प्रो.वासुदेव शर्मा

सदस्याः

डॉ. भूपेन्द्र कुमार पाण्डेयः —

डॉ. सुधांशु कुमार नंदः

डॉ. रविन्द्र प्रसाद उनियालः

श्री रमानन्दभट्ट एन